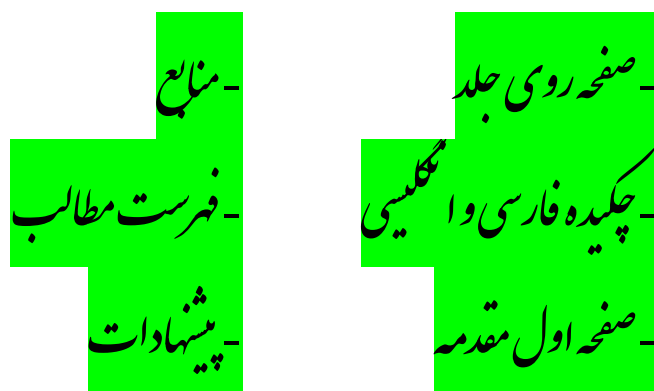

«پژوهشگر کرامی»

صفحاتی را که مشاهده می فرمائید، گزیده ای محدود از یک سند پژوهشی طولانی است که شامل:

برای مشاهده فهرست دیجیتال پایان نامه ها / رساله های می توانید به آدرس ذیل مراجعه کنید:

<http://lib.uok.ac.ir:8080>

در صورت به وجود آمدن هرگونه مشکل و پرسش در زمینه دسترسی، تهیه و استفاده از منابع الکترونیکی و دیجیتال به بخش پایان نامه ها و منابع دیجیتال کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد مراجعه نموده و تماس بگیرید!

شماره تماس ۰۸۷-۳۳۶۲۴۰۰۶

دانشگاه کردستان
دانشکده علوم انسانی و اجتماعی
گروه علوم تربیتی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت آموزشی

عنوان:

نقش آموزش سایه در نظام آموزش و پرورش عمومی اقلیم کردستان عراق از
دیدگاه اعضای اجتماع مدرسه

پژوهشگر:

سالار لطیف ابوبکر

استاد راهنما:

دکتر ناصر شیربگی

تیر ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه کردستان
دانشکده علوم انسانی و اجتماعی
گروه علوم تربیتی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت آموزشی

عنوان:

نقش آموزش سایه در نظام آموزش و پرورش عمومی اقلیم کردستان عراق از
دیدگاه اعضای اجتماع مدرسه

پژوهشگر:

سالار لطیف ابوبکر

استاد راهنما:

دکتر ناصر شیربگی

تیر ۱۴۰۲

دانشگاه کردستان
دانشکده علوم انسانی و اجتماعی
گروه علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی گرایش مدیریت آموزشی

عنوان:

نقش آموزش سایه در نظام آموزش و پرورش عمومی اقلیم کردستان عراق از دیدگاه
اعضای اجتماع مدرسه

پژوهشگر:

سالار لطیف ابوبکر

در تاریخ ۲۸ / ۰۴ / ۱۴۰۲ توسط کمیته تخصصی و هیأت داوران زیر مورد بررسی قرار گرفت و با نمره ۱۹ و
درجه عالی به تصویب رسید.

امضاء	مرتبه علمی	نام و نام خانوادگی	هیأت داوران
	استاد تمام	دکتر ناصر شیربگی	استاد راهنما
	استادیار	دکتر محمد رستمی	استاد داور خارجی
	استادیار	دکتر سید مهدی حسینی	استاد داور داخلی
مهر و امضاء معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده مهدی حائمی			مهر و امضاء مدیر گروه سید مهدی حسینی

چکیده

هدف از اجرای تحقیق حاضر که به شیوه توصیفی پیمایشی انجام شد آگاهی از وضعیت آموزش سایه و شناسایی عوامل مرتبط با شیوع پدیده تدریس خصوصی تکمیلی از دیدگاه اعضای اجتماع مدارس یعنی دانش آموزان، والدین آنان و معلمان شاغل در مدارس دولتی و خصوصی در اقلیم کردستان عراق بود. نمونه گیری از این سه گروه جامعه آماری به شیوه تصادفی خوشه‌ای انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها سه پرسشنامه ویژه هر گروه از مشارکت کنندگان اقتباس شده از تحقیقات خارجی قبلی با اندکی تغییرات جزئی بود که از زبان انگلیسی و فارسی به کردی ترجمه و اجرا شد. نتایج حاکی از آن بود که دانش‌آموزان بیشتر از والدینشان و دبیران معتقد بودند که تدریس خصوصی تکمیلی موجب درک بهتر دروس می‌گردد. همچنین دانش‌آموزان بیشتر از سایر گروه‌های پاسخ‌دهنده معتقد بودند که کلاس‌های خصوصی باعث اخذ نمرات امتحانی بالاتر می‌شود. آن‌ها همچنین اذعان کرده بودند که حمایت و پشتیبانی کمی از مدرسه به نسبت کلاس‌های خصوصی تکمیلی دریافت می‌کنند. از طرف دیگر، والدین کمتر از فرزندانشان و دبیران معتقد بودند که کلاس‌های خصوصی باعث انجام دادن بهتر وظایف مدرسه می‌شود. دبیران نیز کمتر از سایر گروه‌ها معتقد بودند که تدریس خصوص باعث اطمینان بیشتر از قبولی در کنکور می‌شود. در خصوص افزایش دادن مدت زمان مطالعه نیز نظر دبیران با دانش‌آموزان و والدین هماهنگ نبود و آنان کمتر معتقد بودند که این کلاس‌ها فرصت‌های مطالعه را افزایش می‌دهد. نتایج تحقیق از اشارات خوب تشویق‌کننده‌ای برخوردار است از جمله اینکه که وقتی مشاوران تحصیلی با همکاری معلمان و والدین خدماتی فوق برنامه را برای دانش‌آموزان در خطر افت تحصیلی پیدا کنند، ممکن است که روی هم رفته رضایت را در محیط کلاس از لحاظ رفتاری، پیشرفت تحصیلی و افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان را در همه مقاطع تحصیلی بوجود آورد.

کلید واژگان: تدریس خصوصی تکمیلی، آموزش سایه، فعالیتهای فوق برنامه، مشاوره تحصیلی، جلوگیری از افت

تحصیلی

University of Kurdistan

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق .....
۲	۱-۱- مقدمه .....
۲	۱-۲- بیان مسأله پژوهش .....
۳	۱-۳- ضرورت و اهمیت تحقیق .....
۴	۱-۴- اهداف تحقیق .....
۴	۱-۴-۱- هدف کلی تحقیق .....
۴	۱-۴-۲- اهداف ویژه تحقیق .....
۴	۱-۵- با توجه به اهداف فوق پرسش‌های زیر مطرح شده است .....
۴	۱-۶- تعاریف اصطلاحات به کار رفته .....
۴	۱-۷- تعاریف عملیاتی متغیرها .....
۵	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق .....
۶	۲-۱- مقدمه .....
۶	۲-۲- مبانی نظری .....
۷	۲-۳- مدلی پنج بُعدی برای تنظیم آموزش سایه .....
۹	۲-۴- روابط آموزش در سایه با مدارس و خانواده‌ها .....
۱۳	۲-۵- پیشینه پژوهش .....
۱۳	۲-۵-۱- پیشینه داخلی تحقیق .....
۱۶	۲-۵-۲- پیشینه‌های خارجی تحقیق .....
۲۱	۲-۶- نتیجه‌گیری فصل دوم .....
۲۱	۲-۷- مشخصات زمینه‌ای اقلیم کردستان .....
۲۴	فصل سوم: روش تحقیق .....
۲۵	۳-۱- رویکرد و راهبرد .....
۲۵	۳-۲- جامعه آماری و نمونه‌گیری .....
۲۸	۳-۳- شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها .....
۳۱	فصل چهارم: یافته‌های پژوهشی .....
۳۲	۴-۱- مقدمه .....
۳۲	۴-۲- تحلیل داده‌ها .....
۵۷	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری .....
۵۸	۵-۱- مقدمه .....
۵۸	۵-۲- خلاصه پژوهش .....

۳-۵- محدودیت‌های تحقیق ۶۲

۴-۵- پیشنهادات پژوهشی ۶۲

منابع ۶۵

پیوست‌ها ۷۱

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲۲.....	جدول ۱-۲- توزیع گستردگی مراکز آموزشی علمی آزاد در اقلیم کردستان.....
۲۶.....	جدول ۱-۳- توزیع فراوانی مشارکت‌کنندگان اعضاء اجتماع مدرسه در تحقیق.....
۲۶.....	جدول ۲-۳- انطباق گویه‌ها با مؤلفه‌های پرسش‌نامه دانش‌آموزان.....
۲۷.....	جدول ۳-۳- نتایج آزمون آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی پرسش‌نامه دانش‌آموزان.....
۲۷.....	جدول ۴-۳- انطباق گویه‌ها با مؤلفه‌های پرسش‌نامه والدین.....
۲۷.....	جدول ۵-۳- نتایج آزمون آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی پرسش‌نامه والدین.....
۲۸.....	جدول ۶-۳- انطباق گویه‌ها با مؤلفه‌های پرسش‌نامه معلمان.....
۲۸.....	جدول ۷-۳- نتایج آزمون آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی پرسش‌نامه معلمان.....
۴۲.....	جدول ۱-۴- توزیع فراوانی پاسخ‌های دانش‌آموزان به بخش نخست پرسش‌نامه (پیامدهای مشارکت در تدریس خصوصی).....
۴۳.....	جدول ۲-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های دانش‌آموزان به بخش دوم پرسش‌نامه.....
۴۴.....	جدول ۳-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های معلمان به مؤلفه نخست پرسش‌نامه (پیامدهای تدریس خصوصی).....
۴۵.....	جدول ۴-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های والدین به گویه‌های مؤلفه نخست پرسش‌نامه.....
۴۶.....	جدول ۵-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های «والدین دانش‌آموزان» به گویه‌های مؤلفه دوم پرسش‌نامه (دلایل عدم مشارکت).....
۴۶.....	جدول ۶-۴- نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های پرسش‌نامه دانش‌آموزان.....
۴۷.....	جدول ۷-۴- نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن داده‌های پرسش‌نامه معلمان.....
۴۷.....	جدول ۸-۴- نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن داده‌های مؤلفه‌های پرسش‌نامه والدین.....
۴۸.....	جدول ۹-۴- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظرات دانش‌آموزان در گویه‌های (مؤلفه دلایل مشارکت).....
۴۹.....	جدول ۱۰-۴- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظرات دانش‌آموزان در خصوص گویه‌های مؤلفه.....
۵۰.....	جدول ۱۱-۴- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظرات والدین در خصوص گویه‌های (مؤلفه دلایل مشارکت دانش‌آموزان در کلاس‌های خصوصی).....
۵۰.....	جدول ۱۲-۴- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظرات والدین در خصوص گویه‌های مؤلفه.....
۵۱.....	جدول ۱۳-۴- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظرات معلمان در خصوص مؤلفه پیامدهای شرکت در تدریس خصوصی برای دانش‌آموزان.....
۵۱.....	جدول ۱۴-۴- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظرات معلمان (دلایل عدم مشارکت تدریس خصوصی).....
۵۲.....	جدول ۱۵-۴- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظرات معلمان در خصوص دلایل مشارکت دانش‌آموزان در تدریس خصوصی.....

- جدول ۴-۱۶- نتایج آزمون تی با دو گروه مستقل برای مقایسه میانگین نظرات دانش‌آموزان بر حسب جنسیت..... ۵۲
- جدول ۴-۱۷- نتایج آزمون تی با دو گروه مستقل برای مقایسه میانگین نظرات معلمان بر حسب جنسیت ۵۳
- جدول ۴-۱۸- نتایج آزمون تی با دو گروه مستقل برای بررسی مقایسه میانگین نظرات والدین بر حسب جنسیت ۵۳
- جدول ۴-۱۹- آزمون خی دو برای مقایسه دیدگاه‌های سه گروه مشارکت‌کننده در خصوص ۸ گویه مشترک ۵۴
- جدول ۴-۲۰- آزمون خی دو برای مقایسه دیدگاه‌های دو گروه مشارکت‌کننده..... ۵۵

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان

- شکل ۱-۲- مضمین و پیوندها برای تحلیل تطبیقی قوانین و مقررات برای آموزش سایه (Zhang & Bray, 2023) ۸
- شکل ۲-۲- ظهور اولین مرحله روابط میان خانواده، آموزش سایه و مدارس ۹
- شکل ۳-۲- ظهور دومین مرحله نهادینه‌سازی میان خانواده، آموزش سایه و مدارس ۹
- شکل ۴-۲- نمونه‌ای از سازوکار کنترل تدریس خصوصی در عراق توسط وزارت آموزش و پرورش ۲۳

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۱۲	نمودار ۲-۱- تقاضا و عرضه تدریس خصوصی تکمیلی (Bray & Ventura, 2022)
۳۲	نمودار ۴-۱- توزیع فراوانی دانش‌آموزان بر حسب جنسیت
۳۳	نمودار ۴-۲- توزیع فراوانی دانش‌آموزان بر حسب دوره تحصیلی
۳۳	نمودار ۴-۳- توزیع فراوانی دانش‌آموزان بر حسب نوع مدرسه
۳۴	نمودار ۴-۴- اطلاعات توزیع فراوانی دانش‌آموزان بر حسب شغل پدر
۳۴	نمودار ۴-۵- توزیع فراوانی دانش‌آموزان بر حسب شغل مادر
۳۵	نمودار ۴-۶- توزیع فراوانی شرکت در کلاس‌های خصوصی
۳۵	نمودار ۴-۷- توزیع فراوانی دروس انتخاب شده برای تدریس خصوصی توسط دانش‌آموزان
۳۶	نمودار ۴-۸- توزیع فراوانی دروس انتخاب شده دانش‌آموزان برای مشارکت در تدریس خصوصی در سال‌های آینده
۳۶	نمودار ۴-۹- توزیع فراوانی دانش‌آموزان بر اساس معدل
۳۷	نمودار ۴-۱۰- توزیع فراوانی معلمان بر حسب جنسیت
۳۷	نمودار ۴-۱۱- توزیع فراوانی معلمان بر اساس نوع استخدام آنان
۳۸	نمودار ۴-۱۲- توزیع فراوانی پاسخ معلمان به عوامل ترغیب‌کننده دانش‌آموزان به حضور در تدریس خصوصی
۳۸	نمودار ۴-۱۳- توزیع فراوانی پاسخ معلمان به پیشنهاد به دانش‌آموزان برای حضور در کلاس‌های حضوری
۳۹	نمودار ۴-۱۴- توزیع فراوانی پاسخ معلمان به تشویق فرزندان خود به حضور در کلاس‌های خصوصی
۴۰	نمودار ۴-۱۵- توزیع فراوانی والدین شرکت‌کننده در تحقیق بر حسب جنسیت آنان
۴۰	نمودار ۴-۱۶- توزیع فراوانی والدین شرکت‌کننده در تحقیق بر حسب شغل
۴۱	نمودار ۴-۱۷- توزیع فراوانی والدین شرکت‌کننده در تحقیق بر حسب سطح تحصیلات
۴۱	نمودار ۴-۱۸- توزیع فراوانی والدین شرکت‌کننده در تحقیق بر حسب مالکیت

فصل اول:
کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

امروزه در نظام آموزشی کشورهای مختلف، مفهوم تدریس خصوصی به منزله یکی از بخش‌های اساسی، کم و بیش مورد توجهی متخصصان قرار گرفته است، این پدیده در بسیاری از فرهنگ‌ها از کشورهای آسیای غربی گرفته تا هم‌تایان خود در اروپای غربی ریشه دوانیده است. به گفته (Smith, 2012) این روشی معمول در یونان و روم باستان بوده است و پیشینه آن را در متون قدیمی می‌توان یافت. توسعه تدریس خصوصی در بین جوامع مختلف در قرن‌های گذشته فراز و نشیب‌های زیادی را پشت سر نهاده است. تدریس خصوصی به روش‌های مختلفی به وسیله محققان مختلف تعریف شده است. تدریس خصوصی به عنوان "افرادی که معلمان حرفه‌ای را انتخاب می‌کنند اما به دیگران کمک می‌کنند و از دیگران کمک خواهند گرفت تا چیزی را به صورت تعاملی و هدفمند بیاموزند" تعریف شده است. (Smith, 2012).

والدین، دانش‌آموزان و دانشجویان نیز ممکن است در این روند مشارکت نمایند. از این حیث، امروزه، به دلیل سهولت دسترسی به آموزش، تدریس تکمیلی خصوصی به یک پدیده نسبتاً فراگیر تبدیل گشته است. به بیانی رساتر امروزه تدریس خصوصی تکمیلی جزء لاینفک آموزش رسمی شده است که به صورت فردی یا به صورت مؤسسات در حال گسترش و رشد است (Bray, 1999; Kim, 2005; Darby, 2009; Irson, 2009); و حتی در مواردی به قالب یک تجارت اقتصادی در آمده است.

با توجه به اینکه هدف اصلی آموزش و پرورش این است که تمام دانش‌آموزان از آموزش یکسانی برخوردار شوند و تفاوتی بین آن‌ها نباشد تدریس خصوصی تکمیلی هزاران نفر را به کار گرفته و هزینه‌های زیادی صرف آن می‌شود. همچنین وقت زیادی را از معلمان و دانش‌آموزان می‌گیرد (Bray, 1999, 2008; Darby, 2009).

خانواده‌های ثروتمند بیشتر از خانواده‌های فقیر از تدریس خصوصی تکمیلی استفاده می‌کنند (Birkham, 2004; Samir, 2006; Watson, 2008) و با توجه به اینکه تدریس خصوصی تکمیلی احتمالاً پیشرفت تحصیلی را بهبود می‌بخشد (Samir, 2006; Bray, 2003) موجب نابرابری اجتماعی و آموزشی می‌شود (Bray, 1999; Watson, 2008).

هدف اصلی بحث حاضر دستیابی به اطلاعات دقیق و بدون واسطه از نگرش والدین و معلمان و دانش‌آموزان دوره متوسطه به تدریس خصوصی تکمیلی در اقلیم کردستان عراق است.

۱-۲- بیان مسأله پژوهش

تدریس خصوصی تکمیلی^۱ به آموزش‌های خارج از تدریس رسمی اطلاق می‌شود که در آن معلم موضوعی معین را در قبال اخذ هزینه تدریس می‌کند (Birkham, 2004) و برای افزایش کارایی مدارس رسمی انجام می‌شود (Bray, 2010). بعضی از محققان مانند (Buchman (2006); Silva et al (2005); Stevenson, (2001); Baker, (1992) پدیده تدریس خصوصی تکمیلی را به علت گسترش آن و عدم داشتن هویتی مشخص مانند آموزش رسمی «آموزش سایه‌ای^۲» می‌نامند (Watson, 2008). تدریس خصوصی تکمیلی به چند حالت انجام می‌گیرد: به صورت فردی در خانه معلم یا دانش‌آموز، به صورت گروهی توسط معلمان در ساعات بعد از تدریس رسمی به دانش‌آموزان خود در مقابل دریافت پول، و یا در مؤسسه‌هایی که به استخدام معلمان حرفه‌ای می‌پردازد و کلاس‌هایی را با دریافت هزینه‌هایی برای دانش‌آموزان تدارک می‌بیند (Birkham, 2004).

1. Complementary Private tutoring

2. Shadow Education

تدریس خصوصی تکمیلی ممکن است دارای تأثیرات مثبت و منفی باشد. از جمله تأثیرات مثبت تدریس خصوصی تکمیلی می‌توان بهبود یادگیری دانش آموزان، فراهم کردن فعالیت‌های سازنده برای آنان در ساعات خارج از مدرسه و تأمین درآمد برای معلمان و اشتغال به کار برای بعضی از افراد را ذکر کرد.

تأثیرات منفی احتمالی تدریس خصوصی تکمیلی که باید مورد توجه برنامه ریزان آموزشی قرار گیرند عبارتند از: اختلال در برنامه‌های درسی رسمی، فشار روی دانش آموزان کم سن و سال، تشدید نابرابری‌های اجتماعی و سوء استفاده معلمان از دانش آموزان. مورد اخیر مخصوصاً در موقعیتی که معلمان رسمی بعد از ساعات مدرسه زمینه تدریس خصوصی تکمیلی در قبال پول را برای شاگردان خود فراهم می‌کنند، رخ می‌دهد. این مسأله در بدترین وضعیت به صورت نوعی رشوه درمی‌آید که در آن، معلمان در ساعت رسمی، فقط نیمی از برنامه درسی را ارائه می‌کنند و سپس از دانش آموزان می‌خواهند که برای نیم دیگر در کلاس خصوصی شرکت کنند و حق‌الزحمه آن را پرداخت کنند (Irson, 2004).

با اینکه تحقیقات نشان می‌دهد که تدریس خصوصی تکمیلی بر نظام آموزشی تأثیر گذار است اما متأسفانه این پدیده از سوی دولت‌ها و برنامه ریزان آموزشی مورد کم توجهی قرار گرفته است و اثرات منفی و مثبت آن به طور جدی مورد بررسی قرار نگرفته است (Bray, 2010). برخی از محققان عقیده دارند که این پدیده نظام آموزش و پرورش را به سمت شکست و ضعف پیش می‌برد و باید کنترل شود (Bray, 2010).

۱-۳- ضرورت و اهمیت تحقیق

بررسی‌ها نشان می‌دهد که پژوهش در باره‌ی پدیده تدریس خصوصی تکمیلی در اقلیم کردستان عراق نیز مورد توجه جدی محققان قرار نگرفته و نظارت سازمان دهی شده‌ای بر آن صورت نگرفته است. همچنین بررسی‌های جدی و آکادمیک بر علل رشد و گسترش آن انجام نشده و پیامدهای مثبت و منفی این پدیده مورد کاوش قرار نگرفته است. به نظر می‌رسد که نوع نگرش والدین و دانش آموزان به تدریس خصوصی تکمیلی با میزان هزینه‌های که برای کلاس‌های خصوصی تکمیلی پرداخت می‌کنند در ارتباط باشند و این عوامل به نوبه خود با رشد و گسترش این پدیده مرتبط باشد.

ممکن است شناسایی این نگرش‌ها دست اندر کاران نظام آموزشی را در کنترل این پدیده یاری کند. تدریس خصوصی تکمیلی به معنی تدریس خصوصی برای دانش آموزانی است که نیاز به یادگیری مفاهیم، مباحث و مهارت‌هایی دارند که در دوره تحصیلی خود به درستی فرا نگرفته‌اند. این نوع تدریس می‌تواند توسط مدرسین دانشگاه، مربیان، استادان خصوصی و یا دانشجویان با تجربه به عنوان معلم خصوصی ارائه گردد. افزون بر این، تدریس خصوصی تکمیلی به این دلیل دارای اهمیت و ضرورت است که می‌تواند برای دانشجویانی که در دوره تحصیلی خود با مشکل مواجه گشته‌اند و نمرات ضعیفی در درس‌های خود گرفته‌اند، بسیار مفید و مؤثر باشد. این نوع تدریس باعث می‌شود که دانش آموزان قادر باشند در مهارت‌هایی که نیاز به تقویت دارند، تمرین کنند و با یادگیری بهتر، نمرات بهتری در درس‌های خویش فرا بگیرند. همچنین تدریس خصوصی تکمیلی برای دانش آموزان که به دنبال بهبود مهارت‌های خود در زمینه‌های مختلف هستند، اثربخش تلقی می‌گردد. این نوع تدریس نیز می‌تواند به دانش آموزان کمک نماید تا مهارت‌های خود را در زمینه‌هایی مانند تحلیل داده، برنامه‌نویسی، زبان‌های خارجی و غیره تقویت کنند و این مهارت‌ها را در شغل خود به کار گیرند.

۱-۴- اهداف تحقیق

۱-۴-۱- هدف کلی تحقیق

هدف اصلی پژوهش حاضر دستیابی به اطلاعات دقیق و بدون واسطه از نگرش دانش‌آموزان، معلمان و والدین دانش‌آموزان دوره متوسطه اقلیم کردستان عراق به تدریس خصوصی تکمیلی است

۱-۴-۲- اهداف ویژه تحقیق

- ۱- بررسی دیدگاه دانش‌آموزان، معلمان و والدین اقلیم کردستان عراق نسبت به ماهیت تدریس خصوصی تکمیلی.
- ۲- بررسی تفاوت‌ها یا شباهت‌ها در دیدگاه دانش‌آموزان، معلمان و والدین در زمینه تدریس بر اساس متغیرهای جمعیت شناختی

۱-۵- با توجه به اهداف فوق پرسش‌های زیر مطرح شده است:

- ۱- دیدگاه دانش‌آموزان اقلیم کردستان عراق نسبت به ماهیت تدریس خصوصی تکمیلی چیست؟
- ۲- دیدگاه معلمان اقلیم کردستان عراق نسبت به تدریس خصوصی تکمیلی چیست؟
- ۳- دیدگاه والدین دانش‌آموزان اقلیم کردستان عراق نسبت به تدریس خصوصی تکمیلی چیست؟
- ۴- چه تفاوت‌هایی درباره دیدگاه‌های دانش‌آموزان، معلمان، والدین بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناسی آنان وجود دارد؟

۱-۶- تعاریف اصطلاحات به کار رفته

تدریس خصوصی تکمیلی: به آموزش‌های خارج از تدریس رسمی اطلاق می‌شود که در آن معلم موضوعی معین را در قبال اخذ هزینه تدریس می‌کند (Birkham, 2004).

آموزش سایه‌ای: بعضی از محققان مانند Baker (2001); Buchman (2005); پدیده تدریس خصوصی تکمیلی را به علت گسترش آن و عدم داشتن هویتی مشخص مانند آموزش رسمی «آموزش سایه‌ای ۳» می‌نامند

۱-۷- تعاریف عملیاتی متغیرها

دیدگاه‌های مثبت و منفی مشارکت‌کنندگان بر اساس پرسشنامه‌های ویژه و نمرات مکتسبه تعیین می‌گردد. مشارکت‌کنندگان هر چه نمره بالاتری دریافت نمایند، نگرش مثبت‌تر و مشارکت بیشتری در تدریس خصوصی تکمیلی دارند.

¹. Shadow Education

خصوصی را پرداخت کنند. نتیجتاً اینکه مشارکت در تدریس خصوصی تکمیلی یک سرمایه گذاری اقتصادی مهم را به وسیله والدین در آموزش دانش آموزان منعکس می کند.

شواهد بدست آمده از پژوهش حاضر نشان داد که از دیدگاه دبیران و والدین هدف مهم مشارکت در تدریس خصوصی برای دانش آموزان درک بهتر موضوعات درسی و عملکرد بهتر در امتحانات و آزمون‌های سراسری است. تبلیغات فراوان مؤسسات ارایه کننده تدریس خصوصی نیز نشان می دهد که آماده شدن برای امتحانات پایان دوره یا ورودی دانشگاه ها هدف اصلی بسیاری از مؤسسين این مراکز خصوصی است. نتایج بررسی ها و مصاحبه با والدین و دبیران روشن ساخت که سرمایه گذاری والدین در تدریس با این انتظار صورت می گیرد که پیشرفت تحصیلی فرزندانشان را بهبود بخشد. بسیاری از مربیان و دانش آموزان اثربخشی تدریس خصوصی را تصدیق می کنند. این ادعا توسط برخی محققین حمایت می شود اما شواهد علمی در این زمینه محدود و یافته های مختلط وجود دارد.

به عنوان مثال (Smyth 2008) در پژوهش خود در این زمینه، وقتی که متغیرهای اصلی را به صورت آماری کنترل کرد هیچ رابطه معنی داری بین پیشرفت تحصیلی و تدریس خصوصی نیافت. در مقابل مطالعات آزمایشی مانند شیربگی (۱۳۹۰) انجام دادند نشان داد که تدریس خصوصی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را بالا می برد.

(Ireson 2004) بیان می دارد که کیفیت تدریس خصوصی به عنوان عاملی که احتمالاً بر اثر بخشی آموزش تأثیر می گذارد سزاوار توجه بیشتری در تحقیقات آتی است. علاوه بر این، درصد بالایی از والدین افزایش اعتماد به نفس فرزندانشان را یکی دیگر از دلایل مهم برای فرستادن آنها به کلاس‌های خصوصی اعلام کرده اند که احتمالاً، به این دلیل است که والدین دریافته اند که اعتماد به نفس، نقش عمده ای را در پیشرفت تحصیلی ایفا می کند. این موضوع با نتایج تحقیقاتی که انجام شده که اثرات متقابل بین خود-مفهومی و پیشرفت تحصیلی مدرسه را اثبات می کند (Marsh et al., 1999) سازگاری دارد. از طرف دیگر، ممکن است والدین تمایل نداشته باشند که به مزیت های رقابتی تدریس خصوصی که آنها از طریق بکارگیری مدرسان خصوصی برای فرزندانشان جستجو می کنند اذعان نمایند.

۵-۳- محدودیت‌های تحقیق

این تحقیق با محدودیت‌هایی روبرو بود. نخست آنکه پاسخ های بدست آمده در پژوهش های توصیفی پیمایشی معمولاً از کنجکاوی پاسخ‌گویان از اینکه چرا این محققان باید این اطلاعات را جستجو کنند تأثیر می‌پذیرد. علاوه بر این، به دلیل مسایل فرهنگی و اجتماعی، برخی دانش آموزان تمایل نداشتند که تعداد ساعات هفتگی که در خلال آنها تدریس دریافت می دارند اعلام کنند. برای بعضی از آنان تدریس خصوصی ممکن است با عملکرد پایین تحصیلی مرتبط بوده و احتمالاً احساس شرم را به همراه داشته باشد و برای بعضی دیگر که عملکرد بالای تحصیلی دارند به عنوان یک مزیت ناعادلانه در نظر گرفته شود.

۵-۴- پیشنهادات پژوهشی

هیچ مطالعه ای نمی تواند تمام حیطه‌های پدیده تدریس خصوصی تکمیلی را تحت پوشش قرار دهد، بنابراین محققان باید عناصر ویژه ای را انتخاب و مطالعه کنند. فهرستی از حیطه های اصلی که می توان آنها را مطالعه کرد عبارتند از: جو عمومی، برنامه درسی، خط مشی‌های پذیرش و تبلیغات اشاره کرد. محققان دیگری ممکن است علاقمند باشند بر روی معلمان به جای دانش آموزان مطالعه کنند یا شاید ماهیت و اساس این پدیده و یا ساز و کار تنظیم مقررات و نظارت بر آن

را مورد بررسی قرار دهند. لذا اصولاً فهرست موضوعات پژوهشی در تدریس خصوصی تکمیلی می‌توانند همانند موضوعات مربوط به نظام های آموزشی معمول گسترده باشد. اگرچه نظام آموزشی رسمی برای بازرسی و نظارت آسان تر است، زیرا بیشترین اطلاعات درخواستی از آنها در مورد بودجه ها و فرآیندهای آموزشی است. مقامات آموزش و پرورش معمولاً اصرار دارند که مدارس دولتی دست کم اطلاعاتی در مورد آمار ثبت نام، حجم کلاس ها، برنامه درسی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان گزارش دهند.

پدیده تدریس خصوصی تکمیلی صدها هزار تن از افراد را به خدمت گرفته و گاهی بی‌رحمانه در حال خالی کردن جیب مردم است و بخش زیادی از عمر معلمان و دانش آموزان را نیز مصروف خود می‌کند. سؤالی که در این جا مطرح می‌شود این است که کلاس های خصوصی و آموزشگاه های علمی آزاد تا چه اندازه دانش آموزان را در رسیدن به اهداف آموزشی هدایت می‌کند؟ اگرچه آموزش و پرورش به عنوان متولی اصلی باید ناظر بر فعالیت این گونه مراکز باشد اما در عمل چندان موفق به نظر نمی‌رسد. بر همین اساس بهبود وضعیت فعلی و جلوگیری از گسترش مراکز ارائه دهنده تدریس خصوصی نیازمند نظارت بیشتری است.

یافته های این پژوهش از اشارات کاربردی مفیدی ممکن است برخوردار باشد: از آنجا که نتایج برخی تحقیقات بیانگر آن است که اثر روش ترکیبی مفید است لذا ترکیب تدریس خصوصی تکمیلی با مشاوره تحصیلی با هم به احتمال زیاد بر کاهش افت تحصیلی، بالابردن عزت نفس و بهبود رفتارهای کلاسی موثر است. از این رو، دانش آموزانی که بیشتر در خطر افت تحصیلی هستند از بحران های خانوادگی و عزت نفس پایین برخوردار هستند را می‌توان در چنین برنامه های مشارکت داد. هم چنین، از آنجا که آنها احتمالاً کمتر از حمایت های کمکی که از طریق برنامه های مشاوره یا تدریس خصوصی ارائه می‌شود، کمک دریافت می‌کنند. مشاوران باید از برچسب زدن به این نوع دانش آموزان اجتناب کنند اما این یافته ها رهنمودی را برای تشخیص و توجه اولیه فراهم می‌کند. نتایج تحقیقات نشان داد که وقتی مربیان با همکاری معلمان و والدین خدماتی را برای دانش آموزان در خطر افت تحصیلی پیدا کنند، ممکن است که روی هم رفته رضایت را در محیط کلاس از لحاظ رفتاری، پیشرفت تحصیلی و افزایش اعتماد به نفس را بوجود آورد.

آموزش اولیه مشاوره ای در مراحل اولیه و آموزش مشاوران، تدریس خصوصی معلمان و توجه مسؤولین مدرسه به درک و شناسایی نیازهای دانش آموزان در خطر افت تحصیلی می‌تواند یک برنامه جامع پیشگیری از افت تحصیلی را به وجود آورد به ویژه برای دانش آموزانی که برای پاسخ به چنین تلاش هایی برانگیخته شده اند. این برنامه ها یعنی تدریس خصوصی و مشاوره می‌تواند به تنهایی و یا به شیوه ای ترکیبی موجب کاهش افت تحصیلی، افزایش اعتماد به نفس و کاهش مشکلات رفتاری شود.

با توجه به این که این پژوهش در شهرستان سنندج واقع در استان کردستان انجام گرفت و با توجه به این که مسائل فرهنگی و محیطی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان هم تأثیر دارد، پیشنهاد می‌شود، با نمونه هایی با حجم بیشتر و در جوامعی با فرهنگ های متفاوت تر این پژوهش توسط پژوهشگران دیگر تکرار شود تا قابلیت تعمیم نتایج بیشتر شود.

نتایج این مطالعه برای مشاوران مدرسه و تمام مربیان مرتبط با کمک به دانش آموزان در معرض خطر افت تحصیلی تشویق کننده است. چرا که یافته ها نشان می‌دهد که هنگامی که مشاوران، دبیران، والدین و اساتید دانشگاه با هم همکاری می‌نمایند تا خدماتی را برای دانش آموزان در خطر افت تحصیلی فراهم کنند می‌توانند گام های بلندی به سوی افزایش عزت نفس و هم چنین بهبود پیشرفت تحصیلی آنان بردارند.

همکاری و یکپارچگی عوامل انسانی آموزشگاه یک رویکرد مثبت است که عنصر حیاتی از نقش مشاور مدرسه و معلمان را در بهبود عملکرد تحصیلی فراهم می آورد. به عبارت دیگر، به جای قبول کل مسؤولیت افت تحصیلی برای دانش آموزان توسط مشاوران، سایر عوامل انسانی آموزشگاه و والدین نیز احساس مسؤولیت نمایند. مشاوران مدرسه باید به خوبی در زمینه تدارک راهبردهای کمکی با سایر متخصصان در مدرسه و انجمن ها همکاری کنند. این برنامه ها علاوه بر کمک به دانش آموزان در زمینه ی بهبود تحصیلی می تواند دستاورد دیگری در جهت تقویت روابط فردی با دانش آموز فراهم کند که موجب رشد شخصیتی و اعتماد به نفس در دانش آموز می شود و زمینه همکاری عوامل انسانی آموزشگاه را نیز فراهم می کند.

نتایج پژوهش حاضر اشاراتی دیگری برای مشاوران مدرسه و عوامل انسانی آموزشگاهی در هدایت تحصیلی دانش آموزان در بردارد. مثلاً این که مسئولان آموزش و پرورش نباید اهمیت توجه به روش های مداخله را از نظر دور بدارند. از این مدل برای کمک به دانش آموزان مشکل دار و مردود شده می توانند بهره گیرند و بازده پیشرفت تحصیلی و موفقیت دانش آموزان و آموزشگاه را افزایش دهند.

پاشاشریفی، حسن و شریفی، نسترن (۱۳۹۲). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*، انتشارات سخن، تهران.

خلخالی، علی؛ شکیبایی، زهره و باصری نرگس (۱۳۹۱). تحلیل سیستم آموزش سایه‌ای در ایران، *مجله روانشناسی تربیتی*، ۳ (۱)، ۴۵-۵۷.

سورگی، فائزه؛ آیتی، محسن؛ اکبری بورنگ، محمد و شکوهی فرد، حسین (۱۴۰۱). آثار و پیامدهای آموزش و پرورش سایه؛ مروری نظام‌مند مجله راهبردهای نوین تربیت معلمان، ۱۶ (۱۳)، ۲۱۸-۱۷۳.

شکیبایی، زهر (۱۳۹۶). تأثیر آموزش های در سایه و سبک های فرزندپروری بر اضطراب ریاضی دانش آموزان دبیرستانی، *فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی*، ۵ (۱۳)، ۹۹-۱۰۹.

شکیبایی، زهره (۱۳۹۶). واکاوی نقش آموزش های در سایه بر اضطراب ریاضی دانش آموزان دبیرستانی، *فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۹ (۱)، ۵۱-۶۲.

شیراوند، یونس؛ معدن‌دارآرانی، عباس و نیک‌پی، ایرج (۱۳۹۶). شناسایی ابعاد کمی آموزش خصوصی تکمیلی در میان دانش آموزان مقطع متوسطه شهر تهران، *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۱۲ (۲۳)، ۲۲-۵.

شیربگی، ناصر (۱۳۸۸). علل افزایش تقاضا برای آموزش سایه ای از دیدگاه دبیران و دانش آموزان مقطع پیش دانشگاهی شهر سمنان، *مجله مطالعات تربیتی*، ۵ (۱۳)، ۶۲-۷۳.

شیربگی، ناصر (۱۳۹۰). گرایش روزافزون به تدریس خصوصی تکمیلی: بررسی دیدگاه‌های دانش‌آموزان، والدین و دبیران، *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۵ (۱۳)، ۶۲-۷۳.

شیربگی، ناصر (۱۳۹۱). اثربخشی ترکیب خدمات مشاوره‌ای متمرکز بر خانواده با تدریس خصوصی تکمیلی در کمک به دانش آموزان دارای افت تحصیلی، *عزت نفس پایین و رفتار کلاسی نامناسب*، نشریه مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۴ (۱۱)، ۷۸-۹۱.

شیربگی، ناصر (۱۳۹۳). تأثیر برنامه تدریس خصوصی تکمیلی و مشاوره تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی، رفتار کلاسی و عزت‌نفس دانش‌آموزان پایه اول دبیرستان، *مجله پژوهش‌های آموزش و یادگیری*، ۱۱ (۱)، ۷۱-۸۶.

شیربگی، ناصر؛ افشین‌فر، جعفر؛ قصلانی، روزین؛ صادقی، شراره و نصیری‌نیا، شهاب (۱۳۹۷). هزینه‌های لوکس آموزش سایه: مطالعه تطبیقی دیدگاه‌های دانش‌آموزان، والدین و معلمان ایرانی، *نشریه مطالعات ایرانی آموزش و پرورش تطبیقی*، ۲ (۱)، ۴۱-۶۴.

عرب محقی، الیاس و عرب محقی آیناز (۱۳۹۹). بررسی دیدگاه‌های تدریس خصوصی در درس ریاضی مدارس دخترانه متوسطه پایه نهم ناحیه ۴ مشهد، *نشریه پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۱۳ (۲۳)، ۱-۱۱.

گال، م.، بورگ، و. و، گال، ج. (۲۰۰۵). *روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی*، ترجمه: احمدرضا نصر و همکاران. (۱۳۸۶). جلد دوم. انتشارات دانشگاه شهید بهشتی با همکاری انتشارات سمت. تهران.

هاشمی بنی، صدیقه؛ کلباسی؛ افسانه و میرهادی سیدمهدی (۱۴۰۰). تأثیر آموزش سایه بر مقوله تدریس از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی، *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*، ۱۲ (۶۳)، ۱۴۲-۱۱۱.

وزارت آموزش و پرورش اقلیم کردستان (۲۰۲۲). <https://gov.krd/moe/system-and-education>.

دلاکه، حسن (۱۳۸۰). "تحلیل عوامل مؤثر بر دانش آموزان در معرض افت تحصیلی از دیدگاه معلمان دوره ابتدایی شهر تهران". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس

قاسمی نژاد، علی (۱۳۷۹). "محاسبه کارایی و مقایسه تحصیل نظام آموزش متوسطه نظری قدیم با جدید از طریق برآورد افت تحصیلی در استان مازندران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و فنون مازندران.

- Aldami, S. (2017). The Causes and Consequences of the Phenomenon of Private Tutoring: An Empirical Study in Aldewanih City [Iraq]'. *Lark Journal*, 25(2) 139–156. [in Arabic]
- Almada P. (2015). Private Tutoring Is a Market for Supply and Demand, 16 [in Arabic]. *الدروس الخصوصية سوق للعرض والطلب*.
- Baker, D. P. (2014). *The schooled society: The educational transformation of global culture*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Ball, S. J. (2006): *Education Policy and Social Class: The Selected Works of Stephen J. Ball*. Abingdon: Routledge.

- Ball, S. J.; Maguire, M. & Braun, A. (2012): *How Schools Do Policy: Policy Enactments in Secondary Schools*. London: Routledge.
- Bray, M. & Hajar, A. (2022). Complexity of the Contexts: Features of Private Tutoring and Units for Comparison in the GCC Countries of the Middle East, *ECNU Review of Education*, 1–24, DOI: 10.1177/20965311221113350.
- Bray, M. & Hajar, A. (2023). *Shadow Education in the Middle East: Private Supplementary Tutoring and Its Policy Implications*, Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge.
- Bray, M. (2010). *Researching shadow education: methodological challenges and directions*, *Asia Pacific Education Review*, 11, 3-13. DOI.10.1007/s12564-009-9056-6.
- Bray, M. (2021). Geographies of shadow education: patterns and forces in the spatial distributions of private supplementary tutoring. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 1-18.
- Bray, M. (2021). Shadow education in Europe: Growing prevalence, underlying forces, and policy implications. *ECNU Review of Education*, 4(3), 442-475.
- Bray, M. (2022). Timescapes of shadow education: patterns and forces in the temporal features of private supplementary tutoring. *Globalisation, Societies and Education*, 1-14.
- Bray, M., & Ventura A. (2022). Multiple systems, multiple shadows: Diversity of supplementary tutoring received by private-school students in Dubai, *International Journal of Educational Development*, 92 (2022) 1-8. doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102624.
- Bray, M., (2021a). *Shadow Education in Europe: Growing Prevalence, Underlying Forces, and Policy Implications*. ECNU Rev. Educ. [East China Norm. Univ.] 4 (3), 442–475.
- Bray, M., (2021b). Shadow education in Africa: Private supplementary tutoring and its policy implications. *Comparative Education Research Centre*, The University of Hong Kong, Hong Kong.
- Bray, M., Hajar, A., (2022). *Shadow Education in the Middle East: Private Supplementary Tutoring and Its Policy Implications*. Routledge, London.
- Bray, M., Kobakhidze, M. N., & Suter, L. E. (2020). The challenges of measuring outside-school-time educational activities: Experiences and lessons from the Programme for International Student Assessment (PISA). *Comparative Education Review*, 64(1), 87–106.
- Bray, Mark & Kwo, Ora (2014): *Regulating Private Tutoring for Public Good: Policy Options for Supplementary Education in Asia*. Hong Kong: Comparative Education Research Centre, The University of Hong Kong, and Bangkok: UNESCO. <https://cerc.edu.hku.hk/books/regulating-privatetutoring-for-public-good-policy-options-for-supplementary-education-asia/>.
- Bray, Mark (2009): *Confronting the Shadow Education System: What Government Policies for What Private Tutoring?* Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185106?1=>
- Bray, Mark (2011): *The Challenge of Shadow Education: Private Tutoring and Its Implications for Policy Makers in the European Union*. Brussels: European Commission.
- Brehm, W., (2018). Private tutoring in Southeast Asia: knowledge economies, positional goods and double entendres. In: Kennedy, K., Lee, J.C. (Eds.), *Routledge International Handbook of Schools and Schooling in Southeast Asia*. Routledge, London, pp. 333–342.
- Chih-Hao, C. (2019). Effects of private tutoring on English performance: Evidence from senior high students in Taiwan. *International Journal of Educational Development*, 68, 80-87.
- Dang, H. A., & Rogers, F. H. (2008). How to interpret the growing phenomenon of private tutoring: Human capital deepening, inequality increasing, or waste of resources?. *World bank policy research working paper*, (4530).
- Education, privatization and social justice: Case studies from Africa, South Asia and South East Asia. In: Macpherson, I., Robertson, S., Walford, G. (Eds.), (2014). Symposium, Oxford.
- Foondun, A. R. (2002). The issue of private tuition: An analysis of the practice in Mauritius and selected South-East Asian countries. *International Review of Education*, 48(6), 485–515. <https://doi.org/10.1023/A:1021374811658>.

- Galini'e, A., Heim, A., (2016). In'egalit'es scolaires: Quels r^oles jouent les cours priv'es?. [School inequalities: What roles are played by private courses?]. Conseil national d'evaluation du syst`eme scolaire., Paris.
- Hajar, A., & Karakus, M. (2022). A bibliometric mapping of shadow education research: achievements, limitations, and the future. *Asia Pacific Education Review*, 23(2), 341-359.
- Hemachandra, H. L. (1982). The growing phenomena of tuition classes: The perceived reasons and some latent social factors. *Sri Lanka Journal of Social Sciences*, 5(2), 39–69.14653435, 2020, 3, Downloaded from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ejed.12413> by Readcube (Labtiva Inc.), Wiley Online Library on [15/06/2023]. See the Terms and Conditions (<https://onlinelibrary.wiley.com/terms-and-conditions>) on Wiley Online Library for rules of use; OA articles are governed by the applicable Crea.
- Heyneman, S. P. (2016). Private tutoring and social cohesion. *Peabody journal of education*, 86(2), 183-188.
- Heyneman, S.P., Stern, J.M.B., (2014). Low-cost private schools for the poor: what public policy is appropriate? *Int. J. Educ. Dev.* 35, 1–14.
- Hussein, M. G. A. (1987). Private tutoring: A hidden educational problem. *Educational Studies in Mathematics*, 18(1), 91–96. <https://doi.org/10.1007/BF00367916>.
- Ille, S., & Peacey, M. W. (2019). Forced private tutoring in Egypt: Moving away from a corrupt social norm. *International Journal of Educational Development*, 66, 105-118.
- Iraq, Permanent Mission to the League of Arab States (2012): A Questionnaire Survey About the Phenomenon of Private Tutoring: The Reasons and the Educational Effects'. Iraq Country Report Presented at the Symposium on 'Private Tutoring in the Arab States: Problems and Solutions'. Cairo: League of Arab States. [in Arabic].
- Ireson, J. & Rushforth, K. (2005). *Mapping and evaluating shadow education*, ESRC Research Project, RES-000-23-0117, Institute of Education, University of London.
- Ireson, J. (2004). Private tutoring: How prevalent and effective is it? *London Review of Education* 2, 2: 109–22
- Ireson, J., & Rushforth, K. (2004). Mapping the nature and extent of private tutoring at transition points in education. *Paper presented at the conference of the British Educational Research Association*, Manchester, 16–18 September. Retrieved from: <https://pdfs.semanticscholar.org/b344/20b11b130e10f7dd5c5be6035c84ffba6737.pdf>.
- Ireson, J., & Rushforth, K. (2015). Private tutoring at transition points in the English education system: its nature, extent and purpose. *Research Papers in Education*, 26(1), 1-19.
- Jassem, R. & Kazem, S. (2001): 'The Phenomenon of Private Tutoring'. *Journal of Al-Qadisiya in Arts and Educational Sciences*, 1, (2), 39–47. [Arabic in [ظاهرة الدروس الخصوصية]
- Joshi, P., (2021). Private schooling and tutoring at scale in South Asia. In: Sarangapani, P. M., Pappu, R. (Eds.), *Handbook of education systems in South Asia*. Springer, Singapore, pp. 1127–1146.
- Kamil, B. (2021): 'Attitudes of High School Students Towards Private Tutoring'. *Journal of Al-Frahedis Arts [Tikrit University]*, Vol.13, No.2, pp. 397–414. [Arabic in [اتجاهات طلبة المرحلة الثانوية نحو التدريس الخاص]
- Khan, S., & Em, S. (2022). Private tutoring and traditional classes: A comparison of students' learning achievements in chemistry. *Cambodian Journal of Educational Research*, 2(2), 63-79.
- Khaydarov, S. (2020). Shadow education in Uzbekistan: Teachers' perceptions of private tutoring in the context of academic lyceums. *Orbis scholae*, 14(2), 81-104.
- Kim, T. (2004). *Shadow education: School quality and demand for private tutoring in Korea*. Working paper. Seoul, South Korea: KDI Institute of Public Policy and Management.
- Lenardón, M., Orsini, P., Chopita, M., Ramos, P., Da Cruz, A. P., & Suárez Crivaro, F. (2018). Chagas in a non-endemic area: first level HealthCare. Lights and shadows. *PEAH–Policies for Equitable Access to Health [Internet]*.

- Liu J. & Bray, M. (2016): Determinants of demand for private supplementary tutoring in China: findings from a national survey, *Education Economics*, DOI: 10.1080/09645292.2016.1182623.
- Lu, J., Tuo, P., Pan, J., Zhou, M., Zhang, M., & Hu, S. (2023). Shadow Education in China and Its Diversified Normative Governance Mechanism: Double Reduction Policy and Internet Public Opinion. *Sustainability*, 15(2), 1437.
- MacCoy, S., & Byrne, D. (2022). *Shadow Education uptake among final year students in secondary schools in Ireland: Wellbeing in a high stakes context* (No. 724). ESRI Working Paper.
- Malik, M. A. (2017). Shadow education: Evolution, flaws and further development of the term. *Social Sciences and Education Research Review*, 4(1), 6–29.
- Marsh, H.W., B.M. Byrne, & A.S. Yeung. (1999). Causal ordering of academic self-concept and achievement: Reanalysis of a pioneering study and revised recommendations. *Educational Psychologist* 34: 154–7
- Mikhaylova, T. (2019). Shadow education—Russian edition. Presentation to the First Meeting of Asian Scandinavian Network on Shadow Education, Danish School of Education, Aarhus University, Copenhagen.
- Panagiotis, G. (2022). Shadow Education as a Tool of “Colonization” of Public Education, *International Journal of Educational Reform*, 1–17, DOI: 10.1177/10567879221110516.
- Park, H., Buchmann, C., Choi, J., Merry, J.J., (2016). *Learning beyond the school walls: Trends and implications*. *Annu. Rev. Sociol.* 42, 231–252.
- Raoof, T. & Hamo, K. (2017): ‘The Spread of Tutoring in Iraq’s Institutions: Causes and Factors’. *Journal of Kirkuk University for Administrative and Economic Sciences*, 7(1), 252–270. انتشار ظاهرة التعليم مؤسسات العراق: الأسباب والعوامل [in Arabic] [الخصوصى فى
- Rohlen, T. P. (1980). The *juku* phenomenon: An exploratory essay. *Journal of Japanese Studies*, 6(2), 207–242. <https://doi.org/10.2307/132321>.
- Sato, Y. (Ed.). (2012). *[One hundred years of juku and fifty years of juku associations]*. Tokyo, Japan: Federation of Private Tutoring Associations.
- Shadbash, Shahram & Albakaa, Tahir (2017): ‘Iraq: An Overview’, in Kirdar, Serra (ed.), *Education in the Arab World*. London: Bloomsbury, pp. 21–37.
- Smyth, E. (2008). The more, the better? Intensity of involvement in private tuition and examination performance. *Educational research and evaluation*, 14(5), 465–476.
- Sobhy, H., (2012). The de-facto privatization of secondary education in Egypt: a study of private tutoring in technical and general schools. *Compare* 42 (1), 47–67.
- Sorenson, A.K., (2019). A history of shadow education in Japan and South Korea. *Engl. Engl. Am. Lit.* 54, 1–42.
- Šťastný, V., Chvál, M., & Walterová, E. (2021). School Partnerships with Private Tutoring Providers: Weighing the Risks and Benefits by Czech School Principals. *Leadership and Policy in Schools*, 1-17.
- Stevenson, D. L., & Baker, D. P. (1992). Shadow education and allocation in formal schooling: Transition to university in Japan. *American Journal of Sociology*, 97(6), 1639–1657. <https://doi.org/10.1086/229942>.
- Suante, P. K., & Bray, M. (2023). Researching Forms of Shadow Education: Methodological Challenges and Complexities of Private Supplementary Tutoring in Myanmar. *ECNU Review of Education*, 20965311231167194.
- Tsiloglu, L. (2005). *Τα φροντιστήρια στην Ελλάδα: Η ιστορία και οι άνθρωποι. [Frontistiria in Greece: History and people]*. Athens, Greece: Kedros.
- UNESCO. (2008). *Overcoming inequality: Why governance matters*. EFA Global Monitoring Report 2009. Paris, France: Author.

- UNICEF (2017a): *The Cost and Benefits of Education in Iraq: An Analysis of the Education Sector and Strategies to Maximise the Benefits of Education*. New York: UNICEF
- Verger, A., Fontdevila, C., Zancajo, A., (2016). *The Privatization of Education: A Political Economy of Global Education Reform*. Teachers College Press, New York.
- Yung, K. W. H. (2021). Shadow education as a form of oppression: conceptualizing experiences and reflections of secondary students in Hong Kong. *Asia Pacific Journal of Education*, 41(1), 115-129.
- Zhang, W. (2014). The demand for shadow education in China: Mainstream teachers and power relations. *Asia Pacific Journal of Education*, 34(4), 436–454. <https://doi.org/10.1080/02188791.2014.960798>.
- Zhang, W. (2023). *Taming the wild horse of shadow education: The global expansion of private tutoring and regulatory responses* (p. 171). Taylor & Francis.
- Zhang, Wei (2021a): ‘Analysis of Online Surveys before and after Double Reduction on Demand for Tutoring’. Field notes. Centre for International Research in Supplementary Tutoring, East China Normal University, Shanghai.

Abstract

The purpose of this research, which was carried out in a descriptive survey method, was to know the status of shadow education and to identify the factors related to the prevalence of supplementary tutoring from the perspective of school community members, that is, students, their parents, and teachers working in public and private schools in the Kurdistan region of Iraq. Was. Sampling of these three groups of the statistical community was done by random cluster method. The data collection tool was three special questionnaires for each group of participants, adapted from previous foreign research with a few minor changes, which were translated and implemented from English and Farsi to Kurdish. The results indicated that more students than their parents and teachers believed that supplementary private tutoring leads to a better understanding of lessons. Also, more students believed that private classes lead to higher exam scores than other respondent groups. They also acknowledged that they received little support from the school compared to private remedial classes. On the other hand, parents were less likely than their children and teachers to believe that private classes lead to better performance of school tasks. The teachers also believed less than the other groups that private teaching gives more assurance of passing the entrance exam. Regarding increasing the duration of study, the opinions of teachers were not in harmony with students and parents, and they believed less that these classes increase study opportunities. The results of the research are some good and encouraging signs, including that when academic advisors find extracurricular services for students at risk of falling academically in cooperation with teachers and parents, it is possible that overall satisfaction in the classroom environment in terms of behavior, It created academic progress and increased self-confidence of students in all levels of education.

Keywords: supplementary tutoring, shadow Education, extracurricular activities, academic counseling, preventing academic failure

University of Kurdistan
Faculty of Humanities And Social Sciences
Department of Education

A Thesis Submitted to the Postgraduate Studies Office in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Degree of M.A. Ph.D.
in Eduactional Administration

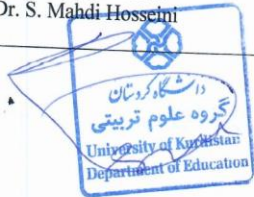
Title:

**The Role Of Shadow Education In The General Education System Of The Kurdistan
Region Of Iraq From The Perspective Of School Community By:**

Salar Latif Abubakr

The above thesis was evaluated and approved by the following members of the thesis committee with
mark 19.00 and Exelent quality on 19.07.2023

Position	Name	Title	Signature
1. Supervisor:	Naser Shirbagi	Professor	
2. 3. External Examiner	Dr. Mohammad Rostami	Assis. Prof.	
3. 4. Internal Examiner	Dr. S. Mahdi Hosseini	Assis. Prof.	
Head of Department: Dr. S. Mahdi Hosseini		Deputy of Education and Graduate Studies of the Faculty Dr. Mahdi Hatami	

**University of Kurdistan
Faculty of Humanities And Social Sciences
Department of Education**

**A Thesis
Submitted to the Postgraduate Studies Office in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree of M.A. Ph.D.in Eduactional Administration**

**Title:
The Role Of Shadow Education In The General Education System
Of The Kurdistan Region Of Iraq From The Perspective Of School
Community**

**By:
Salar Latif Abubakr**

**Supervisor:
Dr. Naser Shirbagi**

July 2023

**University of Kurdistan
Faculty of Humanities And Social Sciences
Department of Education**

**A Thesis
Submitted to the Postgraduate Studies Office in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree of M.A. Ph.D.in Eduactional Administration**

**Title:
The Role Of Shadow Education In The General Education System
Of The Kurdistan Region Of Iraq From The Perspective Of School
Community**

**By:
Salar Latif Abubakr**

**Supervisor:
Dr. Naser Shirbagi**

July 2023